

Xalqaro huquq sohasining ahamiyati

Termiz davlat universiteti Yuridik fakulteti Milliy g'oya ma'naviyat asoslari va huquq ta'limi yo'nalishi talabasi **Tangirov Jaloliddin**

Annotatsiya: Inson huquqlari va erkinliklariga rioya qilish va ularni muhokama qilishning taminlanishi demokratik huquqiy davlat va fuqarolik jamiyati barpo etishning muhim sharti hisoblanadi. Xalqaro ommaviy huquq xalqaro munosabatlarda qatnashadigan va ishtirok etadigan davlatlarning yuridik munosabatlarini huquqiy jihatdan yoritilishi ushbu maqolada yoritilgan.

Kalit so'zlar: huquq, xalqaro, davlat, ommaviy, tashkilot, BMT, Xavfsizlik Kengashi, Jahon Milliy Banki, munosabatlar, hamkorlik.

Xalqaro huquq tushunchasi xalqaro ommaviy huquqni bildiradi. Xalqaro ommaviy huquq davlatlararo milliy munosabatlarni, davlatlar bilan xalqaro tashkilotlar xalqaro miqyosda fuqarolarning asosiy huquq, burch va erkinliklarini xalqaro huquq doirasida xalqaro nizo va kelishmovchiliklarni hal qilish bilan bog'liq hamda boshqa munosabatlarni o'zida ifodalaydi. Davlat ichki huquqlaridan farqli ravishda xalqaro huquq obekti o'z mazmun mohiyati jihatidan alohida davlat vakolatidan tashqariga chiquvchi xalqaro, aniqrog'i davlatlararo munosabatlar hisoblanadi. Hozirgi zamon xalqaro huquqi xalqaro ommaviy huquq va xalqaro xususiy huquqqa bo'linadi. Xalqaro ommaviy huquq xalqaro munosabatlarda qatnashadigan davlatlar va boshqa huquq subektlarining o'zaro munosabatlarini huquqiy jihatdan tartibga soladi. Xalqaro ommaviy huquq xalqaro shartnomalar huquqi, diplomatik va konsullik huquqi, xalqaro tashkilotlar huquqi, inson huquqlari bo'yicha xalqaro huquq, xalqaro iqtisodiy huquq, xalqaro ekalogiya huquqi, xalqaro jinoyat huquqi, xalqaro dengiz huquqi, xalqaro havo huquqi, xalqaro kosmik huquqi kabi sohalarni o'z ichiga oladi. Xalqaro huquqni amalga oshirishda muhim ahamiyat kasb etuvchi omillari bu barcha jihat tomonidan umum e'ritof etiladigan tamoyillari mavjud. xalqaro huquqning aksariyat tamoyillari BMT Ustavining 2-moddasida bayon etilgan. Ular BMT Ustaviga muvofiq, davlatlar o'rtasida do'stona munosabatlar va hamkorlikka taalluqli Xalqaro huquq tamoyillari

to'g'risidagi deklaratsiyasida hamda yevropa Xavsizlik va hamkorlik kengashi ning yakunlovchi hujjatida batafsil yoritib berilgan|.Bular quyidagilardir:kuch ishlatmaslik va kuch bilan tahdid qilmaslik;xalqaro nizolarni tinch yo'l bilan hal etish;davlatlarning ichki ishlariga aralashmaslik;davlatlarning xalqaro hamkorligi;davlatlarning suveren tengligi;xalqaro millatlarning o'z taqdirini o'zi belgilashi;davlatlarning xalqaro majburiyatlatrini vijdonan bajarishi;chegaralar daxlsizligi;davlatlarning hududiy yaxlitligi;inson huquqlari va asosiy erkinliklarini hurmat qilishdir. Jahon hamjamiyati oldida turgan umumbashariy muommolarni hal etish zaruriyatini ifoda etuvchi yangi tamoyillar ham shakllanmoqda. Zamonaviy xalqaro huquqning asosiy tamoyillari "O'zbekiston Respublikasi tashqi siyosiy faoliyatining asosiy prinsiplari to'g'risida"gi qonunida mustahkamlab qo'yilgan. Ushbu qonun 1996-yil 26-dekabrda qabul qilingan. Hozirgi kunda yuridik fakultetlarda "Xalqaro ommaviy huquq va davlat huquqiy fanlar" kafedراسi, "Xalqaro xususiy huquq va fuqarilik huquqiy fanlar" kafedراسi faoliy olib boradi. Shuningdek asosiy shtatda 22 nafar professor - o'qituvchilar faoliyat olib bormoqda. Turli xalqaro shartnomalar, konvensiyalar, BMT hujjatlari xalqaro huquqning asosiy bazasi hisoblanadi. Xalqaro universal tashkilot sifatida BMT doirasida inson huquqlarini himoya qilishning universal xalqaro mexanizmi mavjud bo'lib u ko'p tarmoqlangan tuzilmalardan iborat. BMTning asosiy organlari ham u yoki bu darajada xalqaro huquqlarni himoya etishga taalluqli masalalar bilan shug'ullanadilar. Xalqaro huquqiy tartibni faqat uning kamchiliklari yuridik tengligini hurmat qilish orqali ta'minlash mumkin. Har bir davlat xalqaro tizimning boshqa ishtirokchilari suverenitetlarini hurmat qilshi kerak.

Foydalanilgan manbalar:

1. O'zbekiston milliy ensiklopediyasi;
2. "Yuridik adabiyotlar publish"
3. "Xalqaro huquq" darsligi